

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานวิจัย โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. ความหมายของสภาพการสอน
2. ลักษณะของการสอนที่ดี
3. การจัดกระบวนการเรียนการสอน
4. การเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา
5. หลักสูตรวิชาสังคมศึกษา สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของสภาพการสอน

สภาพการสอน เป็นคำที่ใช้สื่อถึงลักษณะการกระทำ หรือกิจกรรมที่มีความหมายเฉพาะ ทำให้เกิดความเข้าใจได้อย่างชัดเจน ซึ่งสามารถสรุปความหมายของคำดังกล่าวเพื่อประโยชน์ต่อการนำไปใช้ ดังนี้

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2539, หน้า 796) กำหนดความหมายของสภาพไว้ว่า ลักษณะในตนเอง ความเป็นธรรมชาติ หรือภาวะที่เป็นจริง กล่าวคือ สภาพในความหมายที่แท้จริง คือลักษณะที่แสดงออก การปฏิบัติหรือการกระทำสิ่งต่าง ๆ ตามสภาพที่เกิดขึ้นจริง ในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ที่บุคคลพึงมีต่อหนึ่งสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจต่างกัน เนื่องจากพื้นฐานประสบการณ์เดิม และเป้าหมายที่บุคคลต้องการ

แนวคิดของกูด (Carter V. Good, 1959, หน้า 191) เกี่ยวกับการสอนคือ กระบวนการต่าง ๆ ในการถ่ายทอดความรู้ อันเป็นการอบรมสั่งสอนผู้เรียนตามสถานศึกษาทั่วไป และจัดสภาพการณ์ สถานการณ์ หรือกิจกรรมเพื่อช่วยให้ผู้เรียน หรือผู้เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเกิดการเรียนรู้ได้โดยง่าย

พรชูลี คุณานุกร (2530, หน้า 37) ให้ความหมายของการสอนว่า การถ่ายทอดความรู้หรือการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาให้แก่ผู้เรียน มิใช่เป็นเพียงการบอกหรือชี้แนะแต่อย่างเดียวเท่านั้นผู้สอนต้องจัดหรือเลือกสภาพการณ์ เพื่อกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาวิชา

สุพิน บุญชูวงศ์ (2531, หน้า 3) กล่าวว่าการสอนคือ การจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมให้นักเรียนได้ปะทะ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้หรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นจนสามารถดำรงชีพได้อย่างราบรื่นเป็นประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวม

ส่วนความหมายของการสอน อำนาจ จันทร์แป้น (2532, หน้า 81) นิยามความหมายไว้ว่า เป็นกระบวนการของพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และการจัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษา การสอนจึงเป็นปัจจัยที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยผู้สอนนำแผนการสอนไปปฏิบัติจริง

นอกจากนี้ จำเนียร ศิลปวานิช (2538, หน้า 121) ให้ความหมายการสอนว่าเป็นกระบวนการที่ครูพยายามสร้างความสัมพันธ์กับนักเรียน ในอันที่จะแนะนำนักเรียนได้มีกิจกรรมในการแก้ปัญหาทั้งเป็นกลุ่มและรายบุคคล โดยใช้เทคนิคที่แตกต่างกันตามความเหมาะสมกับของนักเรียนและสถานการณ์

พรณี ช. เจนจิต (2538, หน้า 24) ให้แนวคิดว่าการสอนหรือการให้การศึกษา คือ สิ่งที่จะช่วยให้นักเรียนสามารถปรับตัวได้อย่างดีที่สุด และต้องการให้ปรับตัวได้อย่างเหมาะสมในสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป

นักวิชาการของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตนนทบุรี สุรพันธ์ ดันศรีวงษ์ (2539, หน้า 24-25) มีความเห็นว่าการสอน คือ ลักษณะงานหลักของวิชาชีพครู ผู้สอนต้องมีความสามารถในการสอนได้ดี และต้องดำรงตนสร้างประโยชน์แก่นักศึกษา

บุญชลี คำชาย (2540, หน้า 2) ให้ความหมายพื้นฐานด้านการสอน ว่าเป็นการที่บุคคลหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่ง พยายามที่จะช่วยให้นักเรียนหนึ่งคนหรือมากกว่าหนึ่งคนได้เกิดการเรียนรู้ และในทางจิตวิทยา ผู้สอนคือผู้ช่วยให้ผู้เรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยคาดว่าพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น จะต้องเป็นพฤติกรรมที่มีลักษณะสอดคล้องต่อการพัฒนา

สิทธิศักดิ์ จุลศิริพงษ์ (2540, หน้า 124) กล่าวว่าการสอนหมายถึง การดำเนินงานต่างๆที่ครูกระทำเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของการสอน รูปแบบต่างๆของยุทธศาสตร์การสอน กำหนดขึ้นเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป ยุทธศาสตร์จึงเป็นการรวมตัวกันของคำถาม ข้อความ คำชี้แจงและการกระทำต่าง ๆ บางทีหมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

นอกจากนี้ยุทธศาสตร์ยังเป็นแผนของผู้สอน ในการจัดโครงสร้างและการเสนอเนื้อหาความรู้ใหม่ เพื่อให้สัมพันธ์กับความรู้เดิมของผู้เรียน ช่วยกำหนดบทบาทของผู้สอนและผู้เรียนในบทเรียนนั้น ๆ ด้วย

สรุปแล้วความหมายของสภาพการสอนหมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นจริงหรือกิจกรรมทุกอย่างที่ครูผู้สอนดำเนินการจัดกระบวนการเรียนการสอน โดยผู้เรียนเกิดการตอบสนองในกิจกรรมการสนั่น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และครูผู้สอนสามารถควบคุมปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เป็นพฤติกรรมของครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมขั้นตอนการสอนที่ผู้เรียนเห็นในชั้นเรียน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเกิดการเรียนรู้ของผู้เรียน

ลักษณะของการสอนที่ดี

การสอนเป็นกิจกรรมและบทบาทสำคัญของครูไม่ว่าจะสอนในระดับการศึกษาใด การสอนช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้สอดคล้องกับค่านิยมของสังคม นอกจากนี้ครูยังเป็นต้นแบบของผู้เรียน การจัดกิจกรรมการสอนของครูจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

นักการศึกษาให้แนวคิดเกี่ยวกับการสอนที่ดีของครูไว้ ดังนี้

อุทุมพร จามรมาน (2532, หน้า 98-99) กล่าวว่าการสอนที่ดีนับเป็นศิลปะของครูแต่ละคน ที่ต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสภาพการสอน สื่อความหมายชัดเจน มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชา จัดระบบของเนื้อหาวิชา ใช้วิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมาย มีการวัดผลที่มีคุณภาพและยุติธรรม ทำให้การสอนที่มีประสิทธิภาพ

ชาญชัย อาจิมสมาจาร (2541, หน้า 83-85) ได้ระบุคุณลักษณะการสอนที่ดีไว้ว่าเป็นการสอนที่แจ่มแจ้ง (Clarity of instruction) มีความกระตือรือร้น (Enthusiasm during instruction) เน้นในเรื่องงาน (Task orientation) กลยุทธ์การสอน (Instructional strategies) มีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียน (Interaction with students) ใช้คำถามที่น่าสนใจ (Use of interesting questions) ยนต์ ชุ่มจิต (2540, หน้า 92) กำหนดลักษณะการสอนที่ดีคือ มีพื้นฐานความรู้ที่เป็นสาระและสามารถผสมผสานกับทฤษฎีการสอนได้ ขอบเขตพฤติกรรมของผู้สอน มีเหตุผล และสามารถแก้ไขสถานการณ์ได้ มีการค้นคว้าพัฒนาความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะการสอนที่ดีของ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2542, หน้า 106-107) คือมีเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ ความรู้ในเนื้อหาที่ทันสมัย เตรียมการสอนล่วงหน้า เป็นแบบอย่างที่ดี มีความสนใจและส่งเสริมผู้เรียน มีสื่อประกอบการสอน แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้มีประสิทธิภาพ

สุรพันธ์ ต้นศรีวงศ์ (2539, หน้า 19-21) เสนอถึงผลการวิจัยเกี่ยวกับการสอนที่มี

ประสิทธิภาพของ Watruba and Wright (1976) พบว่าความสอดคล้องของลักษณะการสอนที่มีประสิทธิภาพ สามารถเรียงลำดับตามความสอดคล้องของการแสดงพฤติกรรมการสอนของครูผู้สอน ดังนี้

1. ทักษะในการสื่อความหมาย
2. ทศนคติที่ดีต่อผู้เรียน
3. ความรู้ในเนื้อหาวิชา
4. การจัดระบบของเนื้อหาวิชา
5. ความสนใจในเนื้อหาวิชา
6. ความยุติธรรมในการสอนและให้คะแนน

นอกจากนี้พฤติกรรมการสอนของครู ซึ่งสอบถามความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องพบว่า พฤติกรรมการสอนสามารถจัดลำดับตามความสำคัญดังต่อไปนี้

1. จัดเตรียมการสอนได้ดี
2. แสดงความตั้งใจสอนอย่างจริงจัง
3. แสดงความเชื่อมั่นและเข้าใจในเนื้อหาการสอน
4. ใช้วิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมาย
5. มีการทดสอบด้วยการใช้แบบทดสอบเชิงความคิด
6. ไม่ใช่ทดสอบเฉพาะความจำ
7. ทำการประเมินผลการสอนด้วยการยุติธรรม
8. ใช้การสื่อความหมายกับชั้นเรียนอย่างเหมาะสม
9. สนับสนุนให้ผู้เรียนมีกิจกรรมและร่วมความคิด
10. จัดลำดับเนื้อหาวิชาอย่างเหมาะสม
11. เร้าความสนใจผู้เรียนให้เกิดความตั้งใจ
12. ดูแลผู้เรียนด้วยความรู้สึกยกย่อง
13. ตอบคำถามของนักเรียนตามความสามารถ

ลักษณะของการสอนที่ดีนั้น จำเป็นต้องพิจารณาจากพฤติกรรมที่ผู้สอนได้แสดงออกมาโดยมีเกณฑ์เป้าหมายคือผลสำเร็จในการเรียนของผู้เรียน และองค์ประกอบที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการแสดงพฤติกรรมคือรูปแบบหรือวิธีการถ่ายทอดความรู้ ความตั้งใจและความเสียสละ เพื่อให้งานสอนได้บรรลุเป้าหมาย ยนต์ ชุ่มจิต (2540, หน้า 70) ได้รวบรวมลักษณะพฤติกรรมของผู้สอนสำหรับใช้ในการประกอบวิชาชีพครู เพื่อเป็นแนวปฏิบัติตนดังนี้ สนใจใน

ตัวผู้เรียนและกิจกรรมของชั้นเรียน ไม่แสดงความลำเอียงหรือสนใจเฉพาะคนหนึ่งคนใดในชั้นเรียน แสดงความเข้าใจผู้เรียนสุภาพต่อผู้เรียน แสดงการยอมรับความสามารถของผู้เรียน ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน ให้กำลังใจผู้เรียน เตรียมการสอนเป็นอย่างดี มีการยืดหยุ่น หากการสอนไม่เป็นไปตามแผนเลือกใช้อุปกรณ์การสอนเหมาะสมกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจ ซึ่งแนวทางการเรียนอย่างชัดเจนโดยการสาธิตและอธิบาย ให้โอกาสผู้เรียนทำงานและประเมินผลงานของตนเอง และเป็นผู้มีระเบียบวินัยที่ดี

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2537, หน้า 12-13) กล่าวสนับสนุนลักษณะสำคัญของผู้สอนที่ถูกต้องเหมาะสมว่า ควรมีคุณภาพ คือสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีพฤติกรรมในทางสร้างสรรค์ ร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน และพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความพึงพอใจเต็มที่

สันต์ ธรรมบำรุง (2532, หน้า 12-14) เสนอความเห็นเพิ่มเติมถึงลักษณะการสอนที่ดีว่า ผู้สอนสามารถดำเนินการสอนให้เป็นไปอย่างราบรื่น และประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายนั้น วิธีการสอนที่ดีนับเป็นสิ่งสำคัญ การสอนที่ดีย่อมต้องมาจากการเตรียมการสอนที่ดี ต่อมาก็คือการดำเนินการสอนดี ดังนั้นการสอนจัดว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญยิ่งในวิชาชีพ ครูจึงจำเป็นต้องใช้กลยุทธ์หรือลีลาที่ต้องฝึกหัด เพื่อจะได้มีการแสดงออกที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความประทับใจ ติดตามบทเรียนและสำเร็จผลตามความมุ่งหมาย การสอนจะต้องมีรูปแบบการจัดอย่างเหมาะสมมีหลักการ และที่จัดเป็นศาสตร์ด้านวิธีสอนต่าง ๆ ได้ถูกค้นคว้าวิจัยอย่างมากมายนั้น แสดงให้เห็นว่าการสอนจัดเป็นวิทยาการอย่างหนึ่ง สรุปการสอนที่ดีจึงหมายถึงการจัดกิจกรรมสถานการณ์เกี่ยวกับการเรียน เพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และปรับหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้เรียนด้วยความเต็มใจ ตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2535, หน้า 10-11) รวบรวมลักษณะการสอนที่ดีไว้ดังนี้

1. มีการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการกระทำ (Learning by Doing)
2. มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานเป็นหมู่คณะ (Group Working)
3. มีการตอบสนองความต้องการของผู้เรียน
4. มีการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างวิชาที่เรียนกับวิชาอื่นๆ
5. มีการใช้สื่อการสอนประกอบความเข้าใจ
6. มีกิจกรรมให้ผู้เรียนทำหลากหลาย
7. มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดอยู่เสมอ
8. มีการส่งเสริมความคิดริเริ่มและความคิดสร้างสรรค์

9. มีการใช้การจูงใจในระหว่างการเรียนรู้การสอน
10. มีการวัดผลการเรียนการสอนในขณะที่ทำการสอน
11. มีการเตรียมการสอนมาอย่างดี
12. มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนอยู่เสมอ

เมื่อพิจารณาลักษณะการสอนที่ดีของผู้สอนหรือครูแล้ว ทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับคุณลักษณะสำคัญของผู้สอน คือต้องมีความรับผิดชอบสูงต่อผู้เรียน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหา เทคนิควิธีการสอน และมีการฝึกฝนวิธีการหรือกระบวนการสอนที่ดี มีประสิทธิภาพด้วยนับว่าเป็นภารกิจอันยิ่งใหญ่ ดังนั้นผู้สอนที่มีคุณลักษณะและมีทักษะที่ดี ย่อมส่งผลให้การจัดการสอนมีคุณภาพด้วยเช่นกัน

การจัดกระบวนการเรียนการสอน

ผู้สอนแต่ละคนมีความคาดหวังที่จะให้ผู้เรียน เกิดความรู้ ความเข้าใจ ความสนใจ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ ที่จัดไว้ เพื่อเลือกให้เหมาะกับเนื้อหาวิชาและลักษณะของผู้เรียน โดยมุ่งปรับเปลี่ยนและพัฒนาพฤติกรรมผู้เรียนได้ตามวัตถุประสงค์ของการเรียน จึงทำให้นักการศึกษาจัดกระบวนการ หรือลำดับขั้นตอนการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนชัดเจน สำหรับครูผู้สอนสามารถพิจารณานำไปใช้ ดังนี้

ประยุกต์ ประถมทิพย์ (2541 : หน้า150-151) เสนอการจัดการสอนเพื่อความสำเร็จอย่างละเอียด 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. เริ่มต้นบทเรียนที่ละขั้นที่ไม่ยากและไม่มากเกินไป ก่อนเริ่มสอนผู้สอนตรวจสอบพื้นฐานของผู้เรียน อาจโดยการซักถามคำถาม หรือจะดูการปฏิบัติของผู้เรียนในเรื่องที่เรียนผ่านมา
2. กำหนดจุดประสงค์ของการเรียนการสอน และกำหนดเกณฑ์ของความผลสัมฤทธิ์อย่างชัดเจนแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบ แนะนำเทคนิคหรือวิธีการเรียนในบทเรียนนั้น ทำให้ผู้เรียนสัมฤทธิ์ผลตามเกณฑ์
3. เตรียมแบบทดสอบตามจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อใช้ทดสอบและประเมินผล การเรียนการสอนที่กำหนดไว้
4. การดำเนินการสอน ใช้กิจกรรมและสื่อการเรียนการสอนที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการเรียนที่กำหนดไว้
5. ทดสอบและประเมินผลผู้เรียน เมื่อสอนจบแต่ละตอน

6. แจ้งผลการทดสอบให้ผู้เรียนทราบทันที และอภิปรายผลการทดสอบร่วมกันทั้งชั้น และแก้ไขให้ผู้เรียนมีความรู้ความคิดที่ถูกต้องในสิ่งที่เรียน

7. นำความรู้ที่ผู้สอนศึกษามาทั้งหมดมาบูรณาการจัดการจัดการเรียนการสอนในทุกชั้นตอน

ผู้เสนอความคิดนี้เชื่อว่า หากผู้สอนท่านใดการจัดการเรียนการสอนครบทุกชั้นตอน การสอนนั้นจะมีประสิทธิภาพ ประสพความสำเร็จทั้งผู้เรียนและผู้สอน นอกจากนี้ นักการศึกษาที่มีชื่อเสียงอีกหลายท่าน กำหนดการจัดกระบวนการเรียนการสอนในตำราที่ใช้สอนของหลักสูตรการศึกษาได้แก่ สุพิน บุญชูวงศ์ (2531, หน้า 10-11) กล่าวว่าไว้ว่าก่อนการสอน ผู้สอนควรพิจารณาวางแผนกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

1. มีการส่งเสริมนักเรียนให้เรียนด้วยการกระทำ เป็นการเรียนที่นักเรียนได้ลงมือทำ จึงเป็นการเรียนที่ให้ประสบการณ์ที่มีความหมาย

2. มีการส่งเสริมนักเรียนให้เรียนด้วยการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นการเรียนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทั้งยังฝึกให้รู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น

3. มีการตอบสนองความต้องการของผู้เรียน เป็นการเรียนที่ผู้เรียนเรียนด้วยความสนใจและกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมต่าง ๆ

4. มีการสอนให้สัมพันธ์ระหว่างวิชาที่เรียนและวิชาอื่น ๆ ในหลักสูตร อาทิเช่นสอน สังคมศึกษาก็สอนให้สัมพันธ์กับวิชาภาษาไทย หรือวิชาอื่น ๆ เป็นต้น

5. มีการใช้สื่อการสอน ได้แก่สื่อการสอนจำพวกโสตทัศนวัสดุต่าง ๆ เพื่อสร้างความสนใจ หรือช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่ายด้วย

6. มีกิจกรรมให้ผู้เรียนทำหลายอย่าง เพื่อสร้างความสนใจของผู้เรียนและช่วยให้ผู้เรียนสนุกสนานในการเรียน เช่นการสอนกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ เรื่องการตอนต้นไม้ โดยให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริงและดูแลผลการปฏิบัติของตนเอง

7. มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดอยู่เสมอ ด้วยการซักถามหรือให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ และคิดพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ

8. มีการส่งเสริมความคิดริเริ่มและความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน เป็นต้นว่าส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดทำสิ่งใหม่ๆ ที่มีประโยชน์โดยไม่ต้องเลียนแบบใคร และส่งเสริมกิจกรรมที่มีความงามทางสุนทรีย์ภาพ เช่น การเขียนบทร้อยกรอง การวาดภาพต่าง ๆ

9. มีการจูงใจในระหว่างการเรียนการสอนบทเรียน ผู้สอนควรนำเครื่องเล่นต่าง ๆ เช่น การให้รางวัล การลงโทษ การชมเชย การติเตียน การสอบ การให้คะแนนการแข่งขัน การให้เครื่องหมายเชิดชูเกียรติ ฯลฯ มาใช้ เครื่องเล่นเหล่านี้จะกระตุ้นและชี้แนวทางให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ตั้งใจ ขยันหมั่นเพียรในการเรียนและการทำกิจกรรมยิ่งขึ้น

10. มีการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแบบประชาธิปไตย ด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น มีการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ยกย่องความคิดเห็นที่ดี ตลอดจนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนงานร่วมกับผู้สอน

11. มีการเร้าความสนใจก่อนลงมือทำการสอนเสมอ การเร้าความสนใจนับเป็นสิ่งจำเป็นสิ่งแรกในกระบวนการเรียนการสอนที่ผู้สอนไม่ควรละเลย เพราะเมื่อผู้เรียนสนใจเรียน ตั้งใจเรียนแล้ว การเรียนการสอนก็จะได้ดี

12. มีการประเมินผลอยู่ตลอดเวลา โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การสังเกต การซักถาม การทดสอบ เพื่อให้แน่ใจว่าการสอนของผู้สอนตรงตามจุดประสงค์ที่ต้องการมากที่สุด

เสริมศรี ไชยศร (2539, หน้า 147-148) กำหนดองค์ประกอบแผนการสอน ตั้งแต่จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาวิชา สื่อการสอน การประเมินผล และรายละเอียดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน เป็นการหาทริคต่างๆเพื่อเร้าใจให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เรื่องที่กำลังจะสอน

2. ขั้นตอนกิจกรรมหลักหรือขั้นการสอน คือกิจกรรมหลักที่ครูต้องปฏิบัติ เริ่มจากการนำสอนความรู้เนื้อหาโดยวิธีต่างๆ

3. ขั้นสรุปบทเรียน มีไหมายถึงครูเป็นผู้สรุปอย่างเดียว อาจจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้กระทำ เพื่อสรุปความรู้หรือแสดงความสามารถในการประยุกต์ความรู้นั้น ย่อมเกิดผลดีต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

พวงเพ็ญ อินทรประวัติ (2532, หน้า 21-23) กล่าวว่าผู้สอนโดยทั่วไปจัดลำดับขั้นการดำเนินการเรียนการสอน ดังนี้

1. การวางแผนการสอน คือกำหนดจุดมุ่งหมายว่าต้องการให้ผู้เรียนเรียนรู้อะไรในแต่ละคาบเรียนโดยระบุอย่างชัดเจน เพื่อผู้เรียนและผู้สอนได้เข้าใจตรงกัน

2. การดำเนินการสอน คือการนำเอารูปแบบการสอนต่าง ๆ มาใช้สอน เนื่องจากรูปแบบการสอนมีวิธีการดำเนินการสอนแตกต่างกัน ผู้สอนจึงต้องการเลือกเทคนิควิธีที่เหมาะสมกับผู้เรียนและเนื้อหาวิชา

3. การประเมินผล คือการทดสอบผู้เรียนเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาและกระบวนการคิดในการเรียนรู้และเป็นการสรุปทบทวน

กลาสเซอร์ (Glaser, R., 1971, หน้า 87-94) ได้กล่าวถึงนักการศึกษาไว้หลายท่าน ที่ศึกษาในเรื่องการจัดกระบวนการเรียนการสอนว่า มีองค์ประกอบ 4 ประการ

1. จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน (Instructional objectives)
2. พฤติกรรมของผู้เรียนก่อนเรียนการสอน (Entering Behavior)
3. การดำเนินการสอน (Instructional Procedures)
4. การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (Performance Assessment)

ขณะเดียวกัน เจมส์ โพลแฮม (James Polham) และอีวาเบเกอร์ (Evabager) อ้างในกลาสเซอร์ (Glaser) ได้เสนอรูปแบบของการจัดการเรียนการสอน ไว้เป็น 4 ขั้นตอน

1. จุดมุ่งหมายเฉพาะ (Specification of Objectives)
2. การประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนก่อนเรียน (Pre assessment)
3. การเรียนการสอน (Instruction)
4. การประเมินผล (Evaluation)

นอกจากนั้น โรเบิร์ต เจ คิบเลอร์ (Robert J. Kibler) ลาร์รี แอล เบคเกอร์ (Larry L. Becker) และเดวิด โอ ไมลส์ (David T. Miles) อ้างในกลาสเซอร์ (Glaser) ได้เสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน (Instructional Objectives)
2. การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนก่อนเรียน (Pre assessment)
3. การดำเนินการสอน (Instructional Procedures)
4. การประเมินผล (Evaluation)

ปัจจุบันมีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามความคิดของโพลแฮม และเบเกอร์ กับ คิบเลอร์, เบคเกอร์ และไมลส์ มาเป็นรูปแบบที่เรียกว่า "รูปแบบการเรียนการสอนที่เป็นไปตามเหตุผล" (A Logical Instructional Model หรือ LIM) รูปแบบนี้ได้ขยายรายละเอียดจากแบบเดิมเพื่อให้มีความกระชับ และสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมคือต้องกำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนอย่างชัดเจน (State Precise Instructional Objectives) ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายที่ผู้เรียนทำงานเพิ่ม และการประเมินผลก่อนการเรียน (Preasses)
2. การสอน (Instruct)

3. ประเมินผลหลังเรียน (Evaluate) เพื่อตรวจสอบผู้เรียนว่าบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

4. สอนต่อไป เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของการเรียนการสอนในข้อต่อไป

นอกจากนี้ยังกล่าวถึงรูปแบบของการจัดการเรียนการสอนของเคมพ์ (Kemp) ที่เน้นการกำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนว่า ต้องเขียนออกมาในรูปของจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม และเน้นความสำคัญของการบริการสนับสนุนการเรียนการสอนด้วย เนิร์ค และเยนตรี (Knirk and Gentry) อ้างใน กลาสเซอร์ (Glaser) ได้กำหนดขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนออกเป็น 6 ขั้นตอน

1. การกำหนดเป้าหมาย เป็นการวางเป้าหมายของการเรียนการสอนไว้อย่างกว้าง ๆ ซึ่งจะเป็นเป้าหมายที่มีคุณค่าต่อการศึกษาอย่างแท้จริง

2. การวิเคราะห์กิจกรรม เป็นการวิเคราะห์งานต่างๆ ที่จะต้องทำการสอนโดยเริ่มจากการแยกแยะจากเป้าหมายของการสอนกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน แล้วจึงเสนอวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขณะเดียวกันจะกำหนดเกณฑ์ในการประเมินผลกิจกรรมนั้น ๆ ไว้ด้วย สำหรับกิจกรรมจะต้องจัดลำดับว่า กิจกรรมใดควรทำก่อนหรือหลัง โดยพิจารณาตามระดับความยากง่ายของกิจกรรมเหล่านั้น

3. การกำหนดกิจกรรม เป็นการจัดกิจกรรมให้เป็นหมวดหมู่ และเลือกเอาเฉพาะกิจกรรมที่มีความเหมาะสมที่สุด

4. การดำเนินการสอนเป็นการนำเอาแผนการที่วางไว้ไปเสนอในชั้นเรียนซึ่งผู้สอนจะต้องควบคุมการดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5. การประเมินผล เป็นการประเมินการดำเนินงานทั้งหมดของการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้เพื่อให้ทราบจุดเด่นและจุดด้อยที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข

6. การปรับปรุงแก้ไข เมื่อทราบข้อมูลจากการประเมินผลแล้ว ครูก็นำข้อมูลเหล่านั้นไปปรับปรุงแก้ไขจุดด้อยของการจัดการเรียนการสอนนั้น เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เวอร์นอน เอส เจอร์ลาซ และโดนัลด์ ดี อีลี (อ้างใน ไพศาล ศิริเลิศ , 2530, หน้า 39-40) ได้เสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนไว้ โดยมีองค์ประกอบ 6 ส่วนด้วยกัน

1. การกำหนดจุดมุ่งหมาย เป็นการตั้งจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน โดยจะเขียนในรูปของจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

2. การเลือกเนื้อหาวิชาเป็นส่วน ที่จะต้องพิจารณาควบคู่ไปกับการเขียนจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน กล่าวคือขณะที่เขียนจุดมุ่งหมาย ผู้สอนจำเป็นจะต้องคำนึงถึงเนื้อหาวิชาที่จะสอนเป็นหลักด้วย

3. การประเมินพฤติกรรมก่อนการเรียน เป็นการศึกษาพื้นฐานของผู้เรียนมีเพียงพอที่จะเรียนเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้หรือไม่ เมื่อถึงเวลาสอนจะได้เริ่มต้นสอนให้เหมาะสมกับระดับความรู้ความสามารถของผู้เรียน

4. การดำเนินการเรียนการสอน เป็นการดำเนินการสอน ซึ่งมีสิ่งที่จะต้องพิจารณาคือเลือกวิธีการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่สอน จัดกลุ่มผู้เรียนให้พอเหมาะ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้มากที่สุด ซึ่งอาจจัดเป็นกลุ่มเล็กกลุ่มใหญ่ก็ได้จัดเวลาเรียนให้พอกับความสามารถของผู้เรียน จัดห้องเรียนให้สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เลือกสื่อการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาและวิธีการสอน เป็นต้น

5. การประเมินผลการเรียนเป็นการประเมินว่าหลังจากการเรียนการสอนสิ้นสุดลง ผู้เรียนได้รับความรู้ หรือมีการเปลี่ยนแปลงไปตามที่ตั้งจุดมุ่งหมายไว้เพียงใด

6. การวิเคราะห์ข้อมูลป้อนกลับ เป็นการพิจารณาที่ได้รับจากการประเมินว่าสมควรจะทำการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นหรือไม่ และสมควรจะปรับปรุงแก้ไขในส่วนไหนอย่างไร

จากรูปแบบของการจัดการเรียนการสอนที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า การเรียนการสอนไม่ว่าจะใช้วิธีการสอนแบบใดก็ตาม จะมีองค์ประกอบพื้นฐาน 4 ประการ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายการเรียนการสอน (Instructional Objectives)
2. การประเมินความสามารถของผู้เรียนก่อนเรียน (Pre-assessment)
3. การดำเนินการเรียนการสอน (Instructional Procedure)
4. การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (Evaluation)

ดังนั้น ผู้สอนควรมีความตระหนักเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จำเป็นอีกหลายประการ เพื่อความสำเร็จในการสอนดังต่อไปนี้

1. ควรให้ผู้เรียนได้เรียนเมื่อพร้อมที่จะเรียน
2. ควรให้ได้ทราบผลการเรียนและมีโอกาสปรับปรุง ถ้าผลการเรียนนั้นยังมี

ข้อบกพร่อง

3. ควรให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึก หรือทบทวนเรียนอยู่เสมอเพื่อให้เกิดความคล่องตัวหรือมีความชำนาญที่จะแก้ปัญหาได้ทันทีโดยไม่ต้องมีการลองผิดลองถูกใหม่

4. ควรจัดสิ่งเร้าหลาย ๆ อย่างที่มีความสัมพันธ์กันให้แก่ผู้เรียนเมื่อต้องการให้ผู้เรียนรู้บทเรียนใดบทเรียนหนึ่ง เพื่อไม่ให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย หรือเพื่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนความเข้าใจต่อบทเรียนนั้น ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

5. ควรให้แรงเสริมหรือการลงโทษที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนทันที หลังจากทีผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ หรือพฤติกรรมที่ผู้สอนต้องการให้มีขึ้น

6. ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกประสบการณ์เดิม หรือการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในบทเรียนเดิมมาใช้ในการเกิดประโยชน์ต่อการเรียนบทเรียนใหม่ โดยให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างอิสระเต็มที่

7. ควรปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน และแนะนำตัวอย่างที่ดีให้แก่ผู้เรียน

สกล แก้วศิริ (2539, หน้า 53-54) ให้ความเห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนการสอนทั่วไป มีขั้นตอนคือ

1. ขั้นนำเป็นการนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อสร้างความสนใจ เตรียมความพร้อมให้สัมพันธ์ประสบการณ์เดิม หรือตรวจสอบพฤติกรรมเบื้องต้น ซึ่งใช้เวลาไม่มากนัก

2. ขั้นการเสนอ คือขั้นการให้ความรู้ หรือจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ใหม่ที่จะนำเข้าสู่การเรียนรู้ที่ครูตั้งจุดประสงค์ไว้เป็นขั้น การแสวงหาความรู้ และเรียนรู้ประสบการณ์ นักเรียนจะต้องมีบทบาทมากในขั้นนี้ โดยครูเป็นเพียงผู้เสนอแนวทางเงื่อนไข และให้คำแนะนำช่วยเหลือ ขั้นตอนนี้จะใช้เวลามากที่สุด

3. ขั้นสรุป เป็นขั้นรวบรวม จัดระบบหมวดหมู่ของความรู้ หรือความคิดจากกิจกรรมให้เกิดความชัดเจน เป็นการโยงความคิดรวบยอดไปสู่จุดประสงค์ที่ครูตั้งไว้ การสรุปอาจเป็นลักษณะที่ครูกับนักเรียนช่วยกันสรุป หรือนักเรียนร่วมกันสรุปเอง ขั้นนี้ใช้เวลาพอสมควร

4. ขั้นวัดผล เป็นการตรวจสอบผลพฤติกรรมปลายทาง โดยใช้จุดประสงค์ที่ตั้งไว้เป็นเกณฑ์ ขั้นนี้เป็นช่วงสุดท้าย

เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ประพนธ์ เดชชัย (2539, หน้า 25-26) กล่าวว่าผู้สอนควรมีทักษะในการวางแผนการสอนที่ดี เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม โดยทั่วไปการวางแผนการสอนจะแบ่งออกเป็นลำดับขั้นที่สำคัญได้ 4 ขั้น คือ

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียนเป็นกิจกรรมเริ่มต้นเพื่อชี้แนะแนวทางหรือวางแผนงานให้แก่ผู้เรียน ผู้สอนจำเป็นต้องมีทักษะที่จะนำเข้าสู่บทเรียนได้อย่างน่าสนใจ และเร้าใจให้ผู้เรียน

เกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ หรือจะปฏิบัติกิจกรรมต่อไป อาจทำได้โดยกระตุ้นให้เกิดความสนใจด้วยสื่อโสตทัศนูปกรณ์ หรือใช้วิธีการทำให้ตื่นเต้นโดยนำสิ่งแปลกๆ มาเล่ามาให้ดู จับต้อง หรือซักถามเพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่บทเรียนใหม่ เป็นต้น

2. ขั้นปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมต่อเนื่องจากการนำเข้าสู่บทเรียน เป็นขั้นการศึกษาหาความรู้ในเรื่องที่จะสอน ผู้สอนจำเป็นต้องมีทักษะการนำเสนอเนื้อหาสาระด้วยวิธีการสอนต่างๆ หลายแบบผสมผสานกัน เช่น การอภิปราย การตั้งคำถาม การสาธิต การสอนแบบศูนย์การเรียน แบบโปรแกรม การกำหนดกิจกรรมให้ผู้เรียนทำ รวมทั้งการบรรยายเนื้อหาสาระบางครั้งจำเป็นต้องใช้ เป็นต้น

3. ขั้นการสรุปบทเรียน เป็นขั้นการสรุปความรู้หรือสาระที่ผู้สอนให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจหรือสามารถจับจุดสำคัญของบทเรียนนั้นๆ ได้ถูกต้อง ผู้สอนต้องมีทักษะในการจับความคิดรวบยอดหรือสาระสำคัญของบทเรียนได้ถูกต้อง และส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถสรุปแนวคิดได้ด้วยตนเอง

4. ขั้นการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นขั้นการตรวจสอบความรู้ ความเข้าใจของผู้เรียนเกี่ยวกับบทเรียนที่สอน ผู้สอนจะต้องมีทักษะในการสร้างและใช้เครื่องมือในการวัดและประเมินผลได้ด้วย

दनय् थयโยธ (2536, หน้า 27-28) เสนอแนะให้ผู้สอนจัดการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นขั้นตอน โดยสรุปมี 4 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นการจัดกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียนที่จะช่วยกระตุ้นหรือเร้าให้ผู้เรียนเกิดความสนใจบทเรียนนั้นๆ ได้มากที่สุด และกิจกรรมที่นำเข้าสู่บทเรียนนั้นจะต้องสอดคล้องและต่อเนื่องกับกิจกรรมในขั้นสอน เวลาที่ผู้สอนจะใช้ในการนำเข้าสู่บทเรียน ควรใช้เวลาประมาณ 3-5 นาที และไม่ควรเกิน 10 นาที กิจกรรมที่ใช้ในการนำเข้าสู่บทเรียนอาจประกอบด้วยกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ดังต่อไปนี้

- 1.1 การทบทวนเรื่องที่ได้อ่านไปแล้ว
- 1.2 การสนทนาเกี่ยวกับเรื่องทั่วๆ ไปที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องที่สอน
- 1.3 การตัดข่าวจากหนังสือพิมพ์ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องที่สอน
- 1.4 การใช้สไลด์ แผ่นโปสเตอร์ ภาพยนตร์ หรืออุปกรณ์การสอนอย่างอื่น
- 1.5 การสร้างสถานการณ์จำลองหรือการแสดงบทบาทสมมติ
- 1.6 การให้ผู้เรียนได้ร่วมแก้ปัญหาบางอย่าง
- 1.7 การให้ผู้เรียนเล่าประสบการณ์ของตน

2. **ชั้นสอน** เป็นการจัดกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความคิด การแก้ปัญหา ทักษะทางกายหรือเจตคติตรงตามจุดประสงค์ของบทเรียน หรือจุดประสงค์ปลายทาง ซึ่งจัดเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในบทเรียนนั้น ๆ เวลาที่ใช้ในชั้นนี้จะมากกว่ากิจกรรมอื่น ๆ ทั้งหมด นอกจากการสอนผู้สอนจะดำเนินการส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ควบคู่กันไป

3. **ชั้นสรุป** เป็นการรวบรวมย่อเนื้อหาเพื่อความสะดวกแก่การจดจำและการจดบันทึก การสรุปจะทำทันทีที่การสอนเสร็จสิ้น เป็นการสรุปแนวคิดและสาระสำคัญของการสอนในบทเรียนนั้น ๆ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในสาระสำคัญ และเป็นการย้ำให้ผู้เรียนได้เห็นความสำคัญในเรื่องราวที่สอน อาจกระทำโดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ร่วมกันสรุปบทเรียน

4. **ชั้นประเมินผล** เป็นการดำเนินการปฏิบัติตามแผนการประเมินผลการเรียนรู้ ของผู้เรียนที่กำหนดไว้ใน การเตรียมการสอน อาจประเมินขณะที่สอน โดยการสังเกต การอภิปราย การรายงานผล การตอบคำถาม สังเกตจากการสรุปบทเรียนโดยผู้เรียน การทำแบบฝึกหัด และการประเมินผลหลังจากการสอน ตรวจผลการทำแบบฝึกหัด สังเกตการเล่นเกม

ดังนั้นกระบวนการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนต้องเข้าใจหลักการสอนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ เพื่อนำมาปฏิบัติให้ครบถ้วนถูกต้อง ฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการสอน นอกจากนี้ผู้สอนจะต้องคำนึงระดับขั้นของผู้เรียนด้วย เพื่อจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสม

การเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา

การเรียนการสอนไม่ว่าจะเป็นในระดับใด องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันก็คือ ผู้สอน ผู้เรียนและปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ในระดับอุดมศึกษาจะมีประสิทธิภาพการสอนที่ดีและราบรื่น ย่อมขึ้นอยู่กับบุคคล 2 ฝ่ายคือ ผู้สอนและผู้เรียน รวมทั้งรูปแบบการสอนที่ต้องปรับปรุงให้เหมาะสมทันสมัย นอกจากนี้ผู้สอนควรศึกษาข้อมูลของกลุ่มที่จะทำการสอนพิจารณาตรวจสอบคุณสมบัติหรือลักษณะของผู้เรียน ซึ่งผู้สอนสามารถตรวจสอบได้จาก รายงานการ ศึกษาหรือฝ่ายทะเบียนของสถานศึกษา เพื่อจะได้จัดรูปแบบการสอน พัฒนาความรู้ สมรรถภาพของผู้เรียนได้ตามจุดประสงค์การเรียน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537, หน้า 82- 83)กล่าวว่าผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาส่วนใหญ่จะมีวุฒิภาวะสูง ได้จำแนกลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนมี 6 แบบ

1. แบบอิสระ (Independence) ลักษณะนี้ผู้เรียนจะคิดและทำงานหรือเรื่องต่าง ๆ ด้วยตนเอง จะฟังความคิดเห็นของคน ๆ อื่นในชั้นเรียน มีความตั้งใจศึกษาเรียนรู้เนื้อหาวิชาที่ผู้เรียนรู้สึกที่สำคัญ มีความเชื่อมั่นในความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง
 2. แบบหลีกเลี่ยง (Avoidance) ผู้เรียนจะไม่สนใจการเรียนรู้เนื้อหาวิชาในชั้นเรียนตามแบบแผน (traditional classroom) ไม่มีส่วนร่วมกับผู้เรียนคนอื่น ๆ และผู้สอนทำหน้าที่สอนในห้องเรียนจะไม่สนใจสิ่งที่เกิดขึ้นในห้องเรียน
 3. แบบร่วมมือ (Collaboration) ผู้เรียนมีความสามารถเรียนรู้ได้มากที่สุด โดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สถิติปัญหา และความสามารถซึ่งกันและกัน ผู้สอนแบบนี้จะต้องร่วมมือกับผู้เรียน ทำงานเป็นกลุ่มร่วมกับผู้อื่น เห็นชั้นเรียนเป็นสถานที่สำหรับสังคมที่มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน
 4. แบบพึ่งพา (Dependence) ลักษณะผู้เรียนแบบนี้แสดงความต้องการอยากเรียนรู้น้อย และจะเรียนรู้เฉพาะสิ่งที่ถูกบังคับ กำหนดให้เรียน ผู้เรียนเห็นผู้สอนและกลุ่มเพื่อนร่วมชั้นเรียนเป็นแหล่งโครงสร้างความรู้ เป็นแหล่งสนับสนุนทางวิชาการ (source of structure and support) ผู้เรียนแบบนี้ต้องการให้บอกว่าต้องทำอะไร ดังนั้นผู้เรียนแบบนี้จะขาดความคิดริเริ่ม
 5. แบบแข่งขัน (Competition) ผู้เรียนต้องการเรียนรู้วิชาเพื่อที่จะให้ได้ดีกว่าผู้อื่นในชั้นเรียน มีความรู้สึกว่าจะต้องแข่งขันกับผู้เรียนคนอื่น ๆ เพื่อให้ได้รับรางวัลจากชั้นเรียน คำชมเชย ความสนใจจากผู้สอน และผู้เรียนมีความรู้สึกว่าจะตนชนะเสมอ
 6. แบบมีส่วนร่วม (Participation) ผู้เรียนต้องการเรียนเนื้อหาวิชาและเข้าชั้นเรียน มีความรับผิดชอบที่จะเรียนรู้ให้มากที่สุดจากชั้นเรียน และรู้สึกว่าจะตนควรมีส่วนร่วมกิจกรรมกับผู้อื่นในชั้นเรียนให้มากที่สุด แต่จะมีส่วนร่วมน้อยในกิจกรรมที่มีได้อยู่ในแนวทางของวิชาเรียน
- ประธาน วัฒนวาณิชย์ (2532, หน้า 12-13) กล่าวถึง หลักการสอนระดับอุดมศึกษาว่า องค์ประกอบสำคัญคือ เนื้อหาวิชาซึ่งผู้สอนต้องพยายามทำความเข้าใจกับวิชาที่ตนสอนอย่างดี นอกจากวิธีการสอนนับว่าสำคัญยิ่ง โดยพิจารณาเริ่มต้นบนพื้นฐานความสามารถของผู้สอน เพื่อปรับปรุงวิธีการสอนเดิม ๆ ที่ใช้อยู่ให้มีประสิทธิภาพสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ส่วนจะเลือกใช้วิธีสอนแบบใดย่อมอยู่ที่การวินิจฉัยของผู้สอนเองเป็นสำคัญ ควรคำนึงเสมอว่าการสอนคือความร่วมมือกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2532, หน้า 93-100) กล่าวถึงประสบการณ์การเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาและเสนอแนะผู้สอนสรุปประเด็นได้ ดังนี้

- ศึกษาภูมิหลังของนักศึกษาซึ่งเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง
- การศึกษาเป็นกระบวนการสร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้นในตัวนักศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการพูดหรือการแสดงออกของนักศึกษา และจะทำให้เกิดความร่วมมือของนักศึกษาตามมา
- ตรวจสอบความคาดหวังของนักศึกษา โดยให้เสนอรายละเอียดของเนื้อหาวิชาร่วมกับผู้สอน และกระตุ้นด้วยคำถาม สนับสนุนในความคิดของนักศึกษา
- เตรียมการสอนเพื่อให้ผู้สอนเกิดความมั่นใจ เทคนิคการสอนต้องเลือกให้เหมาะสมกับเนื้อหา ปรับตามความสนใจของนักศึกษาและควรสอดคล้องกับสภาพสังคมไทย
- การสอบมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ไม่ใช่มาเรียนหนังสือเพื่อรู้ว่าใครสอบได้ ใครสอบไม่ได้ การสอบต้องฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิดค้นหาหัวใจสำคัญในวิชาที่เรียน และนำมาสัมพันธ์กันได้

อย่างไรก็ตามลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับนี้ ผู้สอนต้องเข้าใจลักษณะเฉพาะของผู้เรียนและดำเนินการสอนอย่างมีคุณภาพ ผู้สอนต้องเข้าใจลักษณะและวิธีการสอนแต่ละแบบพอสมควร และสามารถนำวิธีสอนมาผสมผสานกัน เพื่อช่วยให้บทเรียนน่าสนใจและช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมาย ผู้สอนต้องมีการวางแผนในการเลือกวิธีสอนให้เหมาะสมที่สุดในการสอนแต่ละครั้ง โดยก่อนตัดสินใจเลือกวิธีสอนแบบต่าง ๆ ที่เห็นว่าเหมาะสมมาดำเนินการสอนในห้องเรียน วิธีสอนที่ใช้ในปัจจุบันมีหลายแบบ แต่ละแบบมีทั้งข้อดีและข้อเสีย รวมทั้งสามารถทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมได้ในลักษณะที่ต่างกัน ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่จะต้องศึกษาอย่างละเอียดว่า วิธีสอนมีลักษณะอย่างไร และตอบสนองจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ได้เพียงใด เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนอย่างแท้จริง ผู้สอนควรเข้าใจถึงวิธีสอนแต่ละแบบอย่างถูกต้อง และพิจารณาเลือกแบบวิธีสอนที่สามารถนำมาใช้ในการสอนอย่างเหมาะสมกับเนื้อหาสาระ ลักษณะและระดับของผู้เรียน ส่วนรายละเอียดนั้นผู้สอนสามารถ ค้นคว้าได้จากหนังสือ ระเบียบวิธีสอนจากนักการศึกษามากมาย

สงัด อุทรานันท์ (2532, หน้า126-131) กล่าวว่า วิธีการสอนสำหรับเนื้อหาสาระ ลักษณะประเภทวิชาต่างกัน วิธีการสอนย่อมต่างกัน ได้แก่ วิธีการสอนข้อเท็จจริงและความรู้ ธรรมดา วิธีการสอนความคิดรวบยอดและหลักการ วิธีการสอนทักษะ วิธีการสอนให้เกิดเจตคติและสร้างค่านิยม

บุญชม ศรีสะอาด (2537, หน้า 50-71) ได้แบ่งการสอนไว้ เช่น การสอนแบบบรรยาย (Lecture) การสอนแบบอภิปราย (Discussion) การสอนโดยการแสดงบทบาทสมมติ

(Role Playing) การสอนแบบเกมจำลองสถานการณ์ (Simulation Gaming) การสอนโดยใช้การระดมความคิด (Brainstorming) การสอนแบบค้นพบความรู้ (Discovery) เป็นต้น

ครูผู้สอนต้องเลือกแบบหนึ่งแบบใด หรือหลายแบบมาผสมผสานให้สอดคล้องกับ เนื้อหาสาระที่สอน เหมาะกับลักษณะความสนใจของผู้เรียน รวมทั้งความเข้าใจและความสามารถของผู้สอนประกอบกันเข้า จึงจะนำมาสู่ความสำเร็จทางการศึกษา

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2538, หน้า 763-769) กล่าวว่า การสอนในระดับอุดมศึกษา ผู้สอนต้องมีกลวิธีเลือกใช้เพื่อคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดในการเรียน ได้แก่

- การบรรยาย เพื่อเสนอแนวคิด ความรู้และประเด็นสำคัญ
- การอภิปรายเพื่อความคิดเชิงวิเคราะห์ความสัมพันธ์ความรู้กับประสบการณ์ของผู้เรียนรวมถึงการประยุกต์ใช้
- การศึกษาเป็นรายบุคคล เพื่อความรู้ การประยุกต์ใช้สิ่งอื่น ๆ ตามชนิดของการเรียน และทดสอบ
- การเสนอรายงาน เพื่อความสนใจและกระตุ้นให้เกิดการทำงานกลุ่ม
- การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อการพัฒนาประสบการณ์ชีวิตจริง ทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ การแก้ปัญหา
- การเชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญ เพื่อสร้างความสนใจเพิ่มเติมและทำให้เกิดทัศนกว้างขึ้น
- การทัศนศึกษา เพื่อเกิดความสนใจและมีความรู้จากประสบการณ์จริง
- การสอนเป็นทีม เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เสริมความรู้ให้มีทัศนกว้าง มีโอกาสแสวงหาความรู้ตามความสนใจ
- การจัดนิทรรศการ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรม และประสบการณ์ด้วยตนเองในการนำเสนอเป็นรูปธรรม นำความรู้ที่เรียนสู่มวลชน
- การใช้สื่อการสอน เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการสอนให้สมบูรณ์ เช่น การใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ช่วยสอน การใช้เทปเสียง และวีดิทัศน์ เป็นต้น

การสอนจะมีประสิทธิภาพผู้สอนต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ คิดค้นแสวงหาวิธีการสอน พัฒนาปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น โดยใช้แบบการสอนหลาย ๆ วิธีเพื่อสภาพการเรียนรู้ทางวิชาการ ความสำเร็จของผู้เรียนเป็นเป้าหมายสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนอย่างมาก

ดังนั้นครูผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจพฤติกรรมของตนเองที่มีผลต่อการเรียนของผู้เรียน ขณะเดียวกันต้องเข้าใจพฤติกรรมผู้เรียนด้วยเพื่อเลือกแบบการสอนที่ทำให้เกิดการเปลี่ยน

พฤติกรรม การนำการเสริมแรงมาประยุกต์ใช้ให้ผู้เรียนไม่เบื่อหน่ายต่อกิจกรรมการเรียนการสอน นักจิตวิทยาการศึกษา ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2541, หน้า 44-45) ได้กล่าวถึงการนำการเสริมแรงไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน คือการเสริมแรงทันทีที่ผู้เรียนแสดงพฤติกรรม ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็ว การเสริมแรงทางบวกเพื่อปรับพฤติกรรมให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ สร้างเสริมพฤติกรรมใหม่และลดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ครูผู้สอนคาดหวังไว้ และยังเป็นความสำเร็จของสังคมต่อการพัฒนาศักยภาพบุคคล โดยเฉพาะการสร้างพลเมืองที่ดี จำต้องเน้นครูผู้สอน การจัดการเรียนการสอน ผู้เรียน และเนื้อหาหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาเป็นสำคัญ

หลักสูตรวิชาสังคมศึกษาสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

วิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาบังคับของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จัดอยู่ในคณะวิชาการศึกษาทั่วไป แผนกวิชาสังคมศาสตร์ นักสังคมศึกษามีความเห็นพ้องกันว่า สังคมศึกษาสำหรับสังคมไทยกำหนดหน้าที่และบทบาทของพลเมือง ตามลักษณะการปกครองแบบประชาธิปไตยประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล ดังนั้นจุดมุ่งหมายของสังคมศึกษา จะต้องช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถในการตัดสินใจ เพื่อแก้ปัญหาทั้งในส่วนตัวและสังคม การกำหนดลักษณะเนื้อหาวิชา จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีความรู้ความเข้าใจตามรายละเอียดข้างต้น โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ทั่วไปในหลักสูตรสังคมศึกษา (สุโขทัยธรรมาธิราช, 2537, หน้า 12-13)

1. วัตถุประสงค์ของการกระทำระหว่างบุคคลในสังคม ยังมีคนเป็นจำนวนมากที่มี การประพฤติปฏิบัติกับบุคคลอื่นไม่ซ้ำแบบกัน โดยไม่ทราบสาเหตุซึ่งอาจเป็นเพราะความเคยชิน หรือเป็นผลมาจากการถ่ายทอดอบรมจากครอบครัว ครั้นบังเอิญต้องไปเจอสภาพแวดล้อมของสังคมที่แตกต่างไปจากที่เคยพบเห็น ก็จะประหลาดใจในการกระทำระหว่างกันของคนในสังคมใหม่นั้น และไม่ทราบแน่ชัดว่าจะวางตนอย่างไรให้เหมาะสม ตัวอย่างเช่น การฉลองเทศกาล ปีใหม่ของชนชาติต่าง ๆ เป็นต้น การเรียนสังคมวิทยาก็จะช่วยให้ผู้เรียนได้มองเห็นความสัมพันธ์และพฤติกรรมที่แตกต่างกันในสังคมเช่นที่กล่าวมานี้

2. ระบบสังคมที่แต่ละคนเป็นสมาชิก การศึกษาสังคมวิทยาจะช่วยอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนในประเทศและในโลก โดยแสดงให้เห็นระบบสังคมที่มีโครงสร้างอันประกอบด้วย การจัดแบ่งบทบาทและหน้าที่ของสถาบันต่าง ๆ ในสังคมอย่างชัดเจน เช่นว่า สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันการปกครอง ต่างมีบทบาทและ

หน้าที่สนองตอบคนในสังคมอย่างไร เป็นต้น

3. กระบวนการในสังคมผู้เรียนสังคมวิทยาจะทราบถึงปรากฏการณ์ที่เป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของสังคม คือกระบวนการที่เกิดขึ้นในสังคมซึ่งมีทั้งการติดต่อสื่อสาร การร่วมมือ การประนีประนอม การขัดแย้ง และการเปลี่ยนแปลงอื่นๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์พฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์

4. ค่านิยมในสังคม ในวิชาหน้าที่พลเมือง และศีลธรรมที่เคยสอนกันในระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาได้นั้นได้เน้นถึงการปลูกฝังค่านิยม ซึ่งใช้ตัดสินว่าอะไรดี และเลวอะไรถูกต้องตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีที่คนในสังคมควรยึดถือ จึงนับได้ว่าศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณีมีอิทธิพลสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ดังจะเห็นได้ว่าพุทธธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์หรือสุภาษิตคำพังเพย หรือตำนานและนิยายพื้นบ้านต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่มีอายุของการใช้เป็นวงรอบอ้างอิงที่ยืนยมนับแต่โบราณกาลมาจนถึงปัจจุบัน วิชาสังคมวิทยาก็จะช่วยวิเคราะห์ ให้เห็นกฎเกณฑ์ที่สังคมยึดเหนี่ยวและดำรงรักษาให้สังคมคงอยู่ถาวรสืบไป

5. วิธีการศึกษาทางสังคมวิทยา นักสังคมวิทยาได้ศึกษาและวิจัยประเด็นต่าง ๆ ตามภาวะความเป็นจริงในสังคม โดยใช้ระเบียบวิธีการเชิงวิทยาศาสตร์อันทำให้ข้อมูลที่ได้มามีความเที่ยงตรงและถูกต้อง จึงนับได้ว่าวิธีการทางสังคมวิทยาจะเอื้ออำนวยประโยชน์แก่ผู้เรียนในแง่ของการฝึกฝนทักษะการคิดและวิเคราะห์หาเหตุผลที่จะเป็นพื้นฐานในการศึกษาวิชาอื่น และวิชาอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วน สุวณี สุวรรณวัจน์ (2534, หน้า 79-80) กล่าวถึงหลักสูตรทางสังคมศึกษาว่าเป็นวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณสมบัติของพลเมืองให้มีประสิทธิภาพสูง ประเทศชาติจะก้าวหน้าหรือล้าหลังเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถและอุปนิสัยใจคอของในชาตินั้นเป็นส่วนรวม และคุณสมบัติของพลเมืองในชาติจะเป็นอย่างไรนั้น ต้องขึ้นอยู่กับการให้การศึกษาเป็นสำคัญ วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับสถาบันทางสังคม สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยเกี่ยวข้องกับการดำรงชีพ การแก้ปัญหา และการตัดสินใจที่จะปฏิบัติตนในสังคมมนุษย์ เพื่อให้มนุษย์มีความรู้ความเข้าใจในการสร้างชีวิตให้ดี และมีความสุขที่สุด การฝึกให้มนุษย์มีทัศนคติและพฤติกรรมที่จำเป็นแก่การเป็นพลเมืองดี เพื่อการพัฒนาของประเทศต่อไป

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าความสำคัญของวิชาสังคมศึกษาอยู่ที่การช่วยให้ผู้เรียนได้มีความเข้าใจ ความสัมพันธ์ต่างๆ ระหว่างวิถีชีวิตของมนุษย์กับภาวะแวดล้อมในสังคม และสามารถ

ตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผลในการแก้ไขปัญหาที่พบในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล เป็นสถาบันการศึกษาและการวิจัยมีวัตถุประสงค์ที่จะผลิตครูอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรีให้การศึกษาทางด้านวิชาชีพ ทั้งระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรีและประกาศนียบัตรชั้นสูง ทำการวิจัยส่งเสริมการศึกษาด้านวิชาชีพและให้ บริหารทางวิชาการแก่สังคม โดยมี “ปรัชญาการศึกษาสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จัดการศึกษา โดยมุ่งพัฒนากำลังคนให้มีคุณสมบัติพร้อมที่จะประยุกต์และพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทย”

วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิชาศึกษาทั่วไป

1. เพื่อให้ความรู้พื้นฐานอันจำเป็น (Essential Knowledge) แก่นักศึกษาทุกคน สำหรับการเป็นพลเมืองดี
 2. เพื่อเพิ่มพูนความเจริญงอกงามทางสติปัญญา (Intellectual Skill) อันจะช่วยให้ นักศึกษาสามารถนำความรู้ ไปใช้ในการแก้ปัญหาชีวิต และช่วยจรรโลงสังคมให้เจริญรุ่งเรือง
 3. เพื่อช่วยพัฒนาบุคลิกภาพและอุปนิสัย ทัศนคติ ให้สัมพันธ์กับความเป็นบัณฑิต
 4. เพื่อเป็นส่วนประกอบในความพร้อมของการศึกษาทุกแขนงวิชาชีพ และเตรียมการให้นักศึกษามีโอกาสเรียนวิชาศิลปศาสตร์จนถึงระดับเชี่ยวชาญเฉพาะอย่าง (Specialization)
- ปรัชญาการจัดการศึกษาวิชาศึกษาทั่วไปสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิชาพื้นฐานทั่วไปมุ่งพัฒนาความมีเหตุผลและความคิดริเริ่ม ใ้บุคคลมีกิจนิสัยในการคิดและทำงานอย่างเป็นระบบ มีลักษณะนิสัยใฝ่รู้ และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีคุณธรรม กระทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ

หลักการของหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป การจัดการศึกษาในปัจจุบันมุ่งพัฒนากำลังคนเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ฉบับที่8) โดยมุ่งเน้นการพัฒนากำลังคนระดับกลาง และการสร้างประชากรให้มีคุณภาพ วิชาศึกษาทั่วไปเป็นรากฐานของการพัฒนาคุณภาพส่วนบุคคล เพื่อในไปพัฒนาสังคมเช่นเดียวกับวิชาชีพในแต่ละสาขา ดังนั้นสถาบันจึงจัดหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของสถานประกอบการ ในปัจจุบัน

การปรับปรุงหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหมวดวิชาศึกษาทั่วไป เห็นความสำคัญของการเรียนการสอนในแผนกวิชาสังคมศาสตร์ (2540, หน้า 3) อันเป็นวิชาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้อย่างกว้างขวางทันเหตุการณ์ มีโลกทัศน์ที่กว้างไกลมีความเข้าใจธรรมชาติตนเอง ผู้อื่นและสังคม เป็นผู้ใฝ่รู้ สามารถใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสาร

ความหมายได้ดี มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตและดำรงตนอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี ภาควิชาสังคมศาสตร์กำหนดหลักสูตรที่มีเนื้อหา สอนของความต้องการโดยความมุ่งหมายเพื่อให้นักศึกษา

1. มีความเข้าใจในพื้นฐานของสังคมทั่วไป
2. มีความรู้พื้นฐานทางสังคมไทยทั้งทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจการเมือง ตลอดจนกฎหมายทั้งอดีตและปัจจุบัน
3. มีความเข้าใจเอกลักษณ์ของสังคมไทย เพื่อสามารถปรับตัวให้อยู่ร่วมกันในสังคมนั้นได้
4. รู้จักเคารพสิทธิ เสรีภาพ และความคิดเห็นของผู้อื่นในสังคม พร้อมทั้งรู้จักปฏิบัติตนในขอบเขตของเสรีภาพ ตามสิทธิและหน้าที่ ตลอดจนต้องมีความรับผิดชอบ ในฐานะแห่งพลเมืองดีที่มีต่อครอบครัว สังคม และประเทศในระบอบประชาธิปไตย
5. มีทัศนคติที่ดี และมีความรับผิดชอบต่อสังคม ในอันที่จะให้ความร่วมมือกับชุมชนหรือสังคม เพื่อที่จะวิเคราะห์ วิจัย และพัฒนาด้านต่างๆ ในสังคม
6. สนับสนุนโครงการวิเคราะห์วิจัยทางสังคม เพื่อที่จะช่วยให้นักศึกษาได้รู้จักสิ่งแวดล้อมในสังคม เพื่อประสานความเข้าใจอันดีระหว่างคนทุกระดับ
7. สามารถนำข้อมูลทางสังคมไปใช้แก้ปัญหาของตนเอง และผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม
8. พัฒนาคนให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์ด้วยคุณธรรม จริยธรรม เสริมคุณค่าในการดำเนินชีวิตแก่บุคคล ครอบครัว และประเทศชาติ

กรมเทคโนโลยีราชมงคล ได้ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (2541, หน้า 7-14) โดยคณะศิลปศาสตร์ได้เพิ่ม ปรับปรุง และกำหนดลักษณะรายวิชาในกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ จำนวน 7 ลักษณะรายวิชา ซึ่งหัวหน้าคณะวิชาต่างๆสามารถเลือกเรียนได้ตามความเหมาะสม ดังนี้

ลักษณะรายวิชามนุษย์กับสังคม

รหัสและชื่อ	01-110-004 มนุษย์กับสังคม (Man and Society)
สภาพรายวิชา	วิชาเลือก
ระดับรายวิชา	จัดให้ศึกษาในภาคเรียนใดก็ได้
พื้นฐาน	-

เวลาศึกษา 54 คาบเรียนตลอด 18 สัปดาห์ ทฤษฎี 3 คาบ ต่อสัปดาห์
และนักศึกษาจะต้องใช้เวลาศึกษา คำนวณนอกเวลา
3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

หน่วยกิต 3 หน่วยกิต

จุดมุ่งหมายรายวิชา 1. รู้หลักเบื้องต้นในการศึกษาทางสังคมศาสตร์
2. เข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม
3. เห็นความสำคัญของสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจน
เอกลักษณ์ และค่านิยมของสังคมไทย
4. เข้าใจการจัดระเบียบทางสังคม
5. เข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และปัญหาสังคม
6. พัฒนาตนเองให้มีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

คำอธิบายรายวิชา ศึกษาเกี่ยวกับความหมาย ขอบเขต และความสำคัญของ
สังคมศาสตร์ ความหมาย องค์ประกอบของสังคมและวัฒนธรรม บทบาทหน้าที่ของสังคม
และวัฒนธรรม ความหมายลักษณะของพฤติกรรมมนุษย์ การจัดระเบียบทางสังคม
การขัดเกลาทางสังคม สถาบันสังคม การจำแนกความแตกต่างทางสังคม การเปลี่ยนแปลง
สังคมและวัฒนธรรมปัญหาสังคมต่าง ๆ

ลักษณะรายวิชามนุษย์สัมพันธ์

รหัสและชื่อ 01-110-005 มนุษย์สัมพันธ์ (Human Relations)

สภาพรายวิชา วิชาเลือก

ระดับรายวิชา จัดให้ศึกษาในภาคเรียนใดก็ได้

พื้นฐาน -

เวลาศึกษา 54 คาบเรียนตลอด 18 สัปดาห์ ทฤษฎี 3 คาบต่อสัปดาห์
และนักศึกษาจะต้องใช้เวลาศึกษา คำนวณนอกเวลา
3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

หน่วยกิต 3 หน่วยกิต

จุดมุ่งหมายรายวิชา 1. เข้าใจทฤษฎีและเนื้อหาสาระเกี่ยวกับวิชามนุษย์สัมพันธ์
2. เข้าใจสถานภาพและบทบาทของตนเองสามารถ วิเคราะห์พฤติกรรม
ของตนเองและผู้อื่น

3. เข้าใจองค์การและการสื่อความหมาย
4. เข้าใจมนุษยสัมพันธ์ตามพื้นฐานทางวัฒนธรรม และแนวคิดทางศาสนา
5. เห็นคุณค่าและความสำคัญของมนุษยสัมพันธ์ในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
6. นำหลักและวิธีการในวิชามนุษยสัมพันธ์ให้นำไปใช้ในการทำงาน

คำอธิบายรายวิชา ศึกษาเกี่ยวกับความสำคัญ เนื้อหาสาระของมนุษยสัมพันธ์ หลักจิตวิทยาและทฤษฎีเกี่ยวข้องกับวิชามนุษยสัมพันธ์ แรงจูงใจสำหรับมนุษยสัมพันธ์ในหน่วยงานและครอบครัว ผู้นำกับมนุษยสัมพันธ์ การสื่อความหมายมนุษยสัมพันธ์กับหลักจริยธรรมในทางศาสนา มนุษยสัมพันธ์ในหน่วยงานตามพื้นฐานวัฒนธรรมไทย การฝึกอบรมเพื่อมนุษยสัมพันธ์

ลักษณะรายวิชาสังคมกับสิ่งแวดล้อม

รหัสและชื่อ	01-110-006 สังคมกับสิ่งแวดล้อม (Society and Environment)
สภาพรายวิชา	วิชาเลือก
ระดับรายวิชา	จัดให้ศึกษาในภาคเรียนใดก็ได้
พื้นฐาน	-
เวลาศึกษา	54 คาบเรียนตลอด 18 สัปดาห์ ทฤษฎี 3 คาบต่อสัปดาห์ และนักศึกษาจะต้องใช้เวลาศึกษา ค้นคว้านอกเวลา 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์
หน่วยกิต	3 หน่วยกิต
จุดมุ่งหมายรายวิชา	1. เข้าใจความหมายและความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับสิ่งแวดล้อม 2. เข้าใจโครงสร้าง หน้าที่ และความสมดุลในระบบนิเวศและระบบสิ่งแวดล้อม 3. เข้าใจสาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อม มลพิษสิ่งแวดล้อม รวมถึงหลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม 4. สามารถวิเคราะห์ระบบและการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมรวมถึงการจัดการสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย

คำอธิบายรายวิชา ศึกษาเกี่ยวกับความหมายของสังคม สิ่งแวดล้อมและความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับสิ่งแวดล้อม การศึกษาแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับนิเวศวิทยา และความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศที่นำมาเป็นพื้นฐานในการศึกษาสิ่งแวดล้อม การใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งศึกษาปัญหา และสาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อม อันเนื่องมาจากความต้องการของสังคม ปัญหาและลักษณะของมลพิษสิ่งแวดล้อมในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรค การวิเคราะห์ระบบสิ่งแวดล้อม การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างมีระบบแบบแผน โดยมีการฝึกคิดเป็น ทำเป็นในกิจกรรมของกลุ่ม เพื่อให้นำไปแก้ไขปัญหาสังคมสิ่งแวดล้อม

ลักษณะรายวิชาพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม

รหัสและชื่อ	01-120-001 การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม (Life and Social Skills)
สภาพรายวิชา	วิชาบังคับในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง(ปวส.) ทุกสาขาวิชา
ระดับรายวิชา	จัดให้ศึกษาในภาคเรียนใดก็ได้
พื้นฐาน	-
เวลาศึกษา	54 คาบเรียนตลอด 18 สัปดาห์ ทฤษฎี 3 คาบ ต่อสัปดาห์ และนักศึกษาจะต้องใช้เวลาศึกษา ค้นคว้านอกเวลา 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์
หน่วยกิต	3 หน่วยกิต
จุดมุ่งหมายรายวิชา	1. เข้าใจแนวความคิด เจตคติที่ถูกต้องในการดำรงชีวิต ของตนเอง การอยู่ร่วมกันในสังคม ตลอดจนวิธีการทำงาน กับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2. นำหลักเกณฑ์เทคนิควิธีไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตและการ ประกอบสัมมาชีพ 3. พัฒนาพฤติกรรมและลักษณะนิสัยในการทำงานของนักศึกษาให้เป็น ผู้นำและผู้ตามที่ดี 4. พัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้มีคุณสมบัติด้านคุณธรรม จริยธรรม จรรยาวิชาชีพ ตลอดจนมีระเบียบวินัยในชีวิตและสังคม

คำอธิบายรายวิชา ศึกษาเกี่ยวกับปรัชญาและหลักธรรมในการดำรงชีวิต และการทำงานของบุคคล การสร้างแนวคิดและทัศนคติต่อตนเอง ธรรมะกับการสร้างคุณภาพชีวิต บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น การบริหารตนให้เข้ากับชีวิตและสังคม และการปรับตัว เพื่อร่วมกิจกรรมทางสังคมศึกษาเทคนิคการครองใจคน และการสร้างผลผลิตในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

ลักษณะรายวิชาสังคมกับเศรษฐกิจ

รหัสและชื่อ	01-130-001 สังคมกับเศรษฐกิจ (Society and Economic)
สภาพรายวิชา	วิชาเลือก
ระดับรายวิชา	จัดให้ศึกษาในภาคเรียนใดก็ได้
พื้นฐาน	-
เวลาศึกษา	54 คาบเรียนตลอด 18 สัปดาห์ ทฤษฎี 3 คาบ ต่อสัปดาห์ และนักศึกษาจะต้องใช้เวลาศึกษา ค้นคว้านอกเวลา 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์
หน่วยกิต	3 หน่วยกิต
จุดมุ่งหมายรายวิชา	1. เข้าใจความหมายและวิธีวิเคราะห์ทางสังคมศาสตร์ 2. เข้าใจวิวัฒนาการของระบบเศรษฐกิจ และหลักพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์ 3. เข้าใจระบบกลไกราคาและตลาด 4. เข้าใจทรัพยากรมนุษย์และสถาบันทางเศรษฐกิจ 5. นำไปใช้แก้ไขปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจ

คำอธิบายรายวิชา ศึกษาความหมาย ขอบเขต และวิธีวิเคราะห์ทางสังคมศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างสังคมและเศรษฐกิจ วิวัฒนาการของระบบเศรษฐกิจ และความรู้พื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์ สถาบันทางเศรษฐกิจแบบพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สถานการณ์เศรษฐกิจที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบัน

ลักษณะรายวิชาการเมืองกับการปกครองของไทย

รหัสและชื่อ	01-140-002 การเมืองกับการปกครองของไทย (Thai Politics and Government)
-------------	---

สถาพรายวิชา	วิชาเลือก
ระดับรายวิชา	จัดให้ศึกษาในภาคเรียนใดก็ได้
พื้นฐาน	-
เวลาศึกษา	54 คาบเรียนตลอด 18 สัปดาห์ เทวปฏิ 3 คาบต่อสัปดาห์ และนักศึกษาจะต้องใช้เวลาศึกษา คำนวณนอกเวลา 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์
หน่วยกิต	3 หน่วยกิต
จุดมุ่งหมายรายวิชา	1. เข้าใจวิวัฒนาการการปกครองของไทย 2. เข้าใจลักษณะการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข 3. เข้าใจระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน 4. เห็นคุณค่าความสำคัญทางการเมืองการปกครอง และวิเคราะห์ปัญหา การเมืองการปกครองไทยได้

คำอธิบายรายวิชา ศึกษาเกี่ยวกับวิวัฒนาการการปกครองของไทย สถาบันและกระบวนการทางการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ได้แก่ รัฐธรรมนูญ รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ตุลาการ พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ กระบวนการนิติบัญญัติ การเลือกตั้งระเบียบบริหารราชการแผ่นดินทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ตลอดจนปัญหาทางการเมืองการปกครองของไทย

ลักษณะรายวิชาสังคมกับกฎหมาย

รหัสและชื่อ	01-150-001 สังคมกับกฎหมาย (Society and Law)
สถาพรายวิชา	วิชาเลือก
ระดับรายวิชา	จัดให้ศึกษาในภาคเรียนใดก็ได้
พื้นฐาน	-
เวลาศึกษา	54 คาบเรียนตลอด 18 สัปดาห์ เทวปฏิ 3 คาบ ต่อสัปดาห์ และนักศึกษาจะต้องใช้เวลาศึกษา คำนวณนอกเวลา 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์
หน่วยกิต	3 หน่วยกิต

- จุดมุ่งหมายรายวิชา 1. เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับกฎหมาย
2. เข้าใจหลักเบื้องต้นทางกฎหมายและวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม
 3. เข้าใจกฎหมายที่ใช้ในชีวิตประจำวัน
 4. การพัฒนาตนเองให้อยู่ในสังคม และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย

คำอธิบายรายวิชา ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับกฎหมาย และการพัฒนากฎหมายมาควบคุมสังคม ระบบกฎหมายและการจัดลำดับชั้นของกฎหมาย การจัดทำกฎหมายและการใช้กฎหมายไทย หลักเกณฑ์การพิจารณาความรับผิดชอบเบื้องต้นทั้งทางแพ่งและทางอาญา รวมทั้งกฎหมายที่ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นพร้อมทั้งวิธีแก้ไขปัญหา

การจัดขอบเขตลักษณะรายวิชาทางสังคมศาสตร์ ได้ยึดวัตถุประสงค์และหลักสูตรการศึกษาเป็นมาตรฐานเดียวกันในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงเนื้อหาที่มีความทันสมัยเหมาะสมกับความต้องการของคณะวิชาชีพและตลาดแรงงาน โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีความสามารถบรรลุผลการเรียน ด้านความรู้ความสามารถทางสติปัญญา มีทักษะในการปฏิบัติการ และคุณลักษณะที่จำเป็นทั้งในด้านทัศนคติและกิจนิสัย รวมทั้งตอบสนองต่อนโยบายของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางการศึกษาเรื่องสภาพการสอนของครูสังคมศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง แผนกวิชาสังคมศาสตร์ คณะวิชาการศึกษาทั่วไป สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ

จารุพันธ์ จันตะณา (2535) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตการศึกษา 9 กลุ่ม ตัวอย่างคือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 70 คน ครูสังคมศึกษา จำนวน 27 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสอบถามการใช้หลักสูตร วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่าสภาพการสอนครูส่วนใหญ่กำหนดจุดประสงค์ให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชากรและสิ่งแวดล้อม จัดเนื้อหาให้สอดคล้องกับหลักสูตร เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ครูส่วนใหญ่ใช้วิธีสอนแบบบรรยาย ใช้สื่อเป็นรูปภาพ จัดโครงการพิเศษให้

นักเรียนเกิดทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม นักเรียนมีส่วนร่วมวางแผนและดำเนินการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร จัดและประเมินผลการสอนในด้านความรู้และความเข้าใจ โดยใช้ข้อสอบแบบปรนัยและเป็นแบบอย่างที่ดีในการรักษาความสะอาด ด้านนักเรียนเคารพและรักษาสรรพสิ่งมีชีวิต มีความสามารถในการอ่าน สรุปเนื้อหาได้และรู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ส่วนปัญหาการจัดการเรียนการสอนพบว่า ด้านการใช้หลักสูตรในส่วนรวม และรายละเอียดมีปัญหาปานกลางทั้งสิ้น

นุศรา โอริคาสะ (2535) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาของครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในด้านการใช้หลักสูตร วิธีสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลการเรียน กลุ่มประชากรคือครูสังคมศึกษา จำนวน 214 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามสภาพการจัดการเรียนการสอน และเลือกสัมภาษณ์บางส่วน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่าสภาพการสอนครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่มีการปฏิบัติมาทุกด้าน คือด้านการใช้หลักสูตร วิธีการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน และการวัดและการประเมินผลการเรียน ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ครูส่วนใหญ่มีปัญหามากในการใช้สื่อเพื่อการเรียนการสอน แต่มีปัญหาน้อยในด้านการใช้หลักสูตร วิธีสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลการเรียน

ศิริสุข นาคะเสนีย์ (2535) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อวิชาสังคมศึกษา 3 การรับรู้ของนักศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครูกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาสังคมศึกษา 3 ของนักศึกษาชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 2 สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ตัวอย่างคือนักศึกษาชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 2 สายบริหารธุรกิจ โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบวัดเจตคติต่อวิชาสังคมศึกษา 3 แบบสอบถาม การรับรู้ของนักศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครู วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาโดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติด้วยค่าที (t-test)

ผลการวิจัย พบว่าเจตคติต่อวิชาสังคมศึกษา 3 กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กันทางบวกระดับต่ำ การรับรู้ของนักศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครูกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา 3 มีความสัมพันธ์ทางลบ เจตคติต่อวิชาสังคมศึกษากับการรับรู้ของนักศึกษา เกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครูมีความสัมพันธ์กันทางบวกระดับต่ำ

วิภาดา คุปตานนท์ (2535) ได้ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทที่คาดหวังกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงของอาจารย์ตามการรับรู้ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ สำหรับกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษา 550 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ สำหรับกลุ่มประชากรที่เป็นอาจารย์ทั้งหมด 72 คน เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามการปฏิบัติงานตามสภาพที่เป็นจริงของอาจารย์ และความต้องการของนักศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของอาจารย์ ด้านการเรียนการสอน ด้านการวัดผลการเรียน ด้านการให้คำปรึกษา ด้านเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของตัวอาจารย์ ด้านการส่งเสริมกิจกรรมของนักศึกษา ดำเนินการวิเคราะห์โดยคิดค่าร้อยละ และใช้โปรแกรมสำเร็จรูป PSS/PC+ พบว่ากลุ่มนักศึกษาและกลุ่มอาจารย์ไม่มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน คือมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก ส่วนการปฏิบัติจริงมีดังนี้ ด้านการเรียนการสอนของอาจารย์อยู่ในระดับปานกลาง-มาก ได้แก่การเตรียมการสอน เปิดโอกาสให้นักศึกษาซักถาม มอบหมายงานเหมาะสมกับวิชาที่สอน ด้านการวัดผลการเรียน ส่วนการปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมาก ได้แก่ให้คะแนนอย่างถูกต้อง ยุติธรรม กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนอย่างมีเหตุผล และออกข้อสอบเหมาะสมกับระดับชั้นความรู้ของนักศึกษา ด้านการให้คำปรึกษา การปฏิบัติจริงอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่แนะนำเกี่ยวกับการลงทะเบียนอย่างครบถ้วนถูกต้อง ทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี และมีความจริงใจในการให้คำปรึกษา ด้านการพัฒนาตนเอง การปฏิบัติจริงอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ สนใจติดตามเหตุการณ์ปัจจุบัน เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ด้านการเรียนการสอน และดัดแปลงหลักสูตรให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบัน ด้านการส่งเสริมกิจกรรมนักศึกษา การปฏิบัติจริงอยู่ในระดับปานกลางได้แก่ เปิดโอกาสให้นักศึกษาทำงานเป็นกลุ่มส่งเสริมสนับสนุนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของนักศึกษา และแนะนำวิธีดำเนินกิจกรรม

พนอจิตร โกมลวาช (2536) ได้ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาท้องถิ่นของเรา ของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีกลุ่มประชากร 217 คน กลุ่มตัวอย่างสุ่มแบบหลายขั้นตอน เลือกครูสังคมศึกษา จำนวน 15 คน เครื่องมือในการวิจัยคือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่าสภาพการจัดการเรียนการสอนครูสังคมศึกษาใช้หลักสูตรเพื่อการเรียนการสอนและใช้สื่อการเรียนน้อย มีปัญหามากในการใช้จัดเนื้อหาวิชาและการใช้หนังสือเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนและแหล่งวิทยาการภายในท้องถิ่น ที่มีปัญหาน้อยสำหรับครูสังคมศึกษาคือการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

อรุณ กิ่งจันทร์ และสุธรรม จันทน์หอม (2537) ได้ศึกษาพฤติกรรมการสอนของ อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2535 โดยการสุ่มห้องเรียนมา 12 ห้อง จำนวน 378 คน เครื่องมือที่ใช้เป็น แบบสอบถามชนิดประมาณค่าหนึ่งฉบับจำนวน 45 ข้อ ถามครอบคลุมเกี่ยวกับพฤติกรรม สอนทุกขั้นตอนนับตั้งแต่การเตรียมการสอนจนถึงขั้นประเมินผลการสอนของอาจารย์ใน 9 ภาควิชา ดังนี้ ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา ภาควิชาประเมินผลและ วิจัยการศึกษา ภาควิชามัธยมศึกษา ภาควิชาอาชีวศึกษา ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา ภาควิชาประถมศึกษา ภาควิชาพลานามัย ภาควิชาส่งเสริมการศึกษา วิเคราะห์ผลโดยการ คำนวณค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสหสัมพันธ์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า นักศึกษาให้ความสำคัญต่อพฤติกรรมการสอนของอาจารย์ในเรื่องความรอบรู้ บุคลิกภาพ การแต่งกาย การพูดจาและความน่าเคารพนับถือ ส่วนลักษณะเด่นของพฤติกรรมการสอนของ คณาจารย์ในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ นั้น นักศึกษาให้ลักษณะเด่นในเรื่อง ความ รับผิดชอบ ความรอบรู้ในเนื้อหา ความเชี่ยวชาญการสอน ความเอาใจใส่ต่อผู้เรียน และความมีเกียรติมีน่านับถือ

ประสงค์ เอี้ยวเจริญ (2540) ได้ศึกษาความคิดเห็นสภาพการจัดการเรียนการสอน ทางสังคมศาสตร์ ในสถานศึกษาสังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล รวบรวมข้อมูลโดยใช้ แบบสอบถามเกี่ยวกับการเรียนการสอนสำหรับผู้สอน ในวิทยาเขตสังกัดสถาบันเทคโนโลยี ราชมงคล จำนวน 33 วิทยาเขต ได้ข้อมูลกลับมาร้อยละ 81.8 พบว่าปัญหาสภาพการเรียน การสอน นักศึกษาขาดความเชื่อถือในการสอนของครูผู้สอน นักศึกษาให้ความสนใจการเรียน การสอนน้อย จึงขาดการร่วมมือในการทำกิจกรรม ส่งผลให้การสอนวิชาสังคมศึกษาและ การจัดกิจกรรมไม่บรรลุวัตถุประสงค์ อาจารย์ขาดความรู้และความมั่นใจในตนเอง จึงจัด กิจกรรมการสอนได้ไม่ดี คิดแทนผู้เรียน อาจารย์ยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียน การสอน

Southeastern Louisiana University (1998) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง All Policies and Procedures for Southeastern's students Opinion of Teaching program จากการสำรวจ ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับการสอนในภาคฤดูใบไม้ร่วง ฤดูใบไม้ผลิและฤดูร้อน โดยใช้ นักศึกษาในทุกคณะวิชาร่วมกันเข้าชั้นเรียนแบบบรรยาย และเข้าฝึกปฏิบัติในห้องปฏิบัติการ การวิจัยกำหนดให้ทำทุกภาคเรียน ซึ่งได้รับการเสนอแนะจากผู้อำนวยการสถาบันวิจัย รวบรวม ข้อมูลโดยการสังเกตและตอบแบบสอบถามแล้วนำข้อมูลมาคำนวณค่าทางสถิติ นำเสนอเป็น

รายงานต่อคณบดี คณะวิชา และหัวหน้าแผนก เพื่อใช้เป็นแนวทางปรับปรุงรายวิชาและกระบวนการสอนให้มีคุณภาพ เครื่องมือในการสำรวจประกอบด้วยหัวข้อเกี่ยวกับการสอน โดยผู้เรียนสามารถวิจารณ์ครูผู้บรรยาย โดยผู้เรียนไม่ต้องใส่ชื่อในแบบสอบถาม ดำเนินการสำรวจระหว่างสัปดาห์ที่ 13-14 ของภาคเรียนนั้น ๆ รวบรวมข้อมูลและประเมินผลโดยกลุ่มผู้เรียนและผู้บริหาร ผลการวิจัยพบว่าผู้เรียนเกิดความขัดแย้งในการเขียนความรู้สึกที่ แท้จริงลงในแบบสอบถาม ผู้เรียนไม่สนใจการสอนแบบบรรยาย ความคิดเห็นของผู้เรียนมีความสำคัญเป็นสิ่งที่ผู้สอนควรคำนึงถึง นำมาปรับปรุงเพื่อพัฒนาการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ

จากผลงานวิจัยต่างๆ ที่ศึกษาแสดงให้เห็นว่า สภาพการสอนของครูผู้สอนมีผลต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนได้ การจัดกระบวนการสอนและเลือกวิธีสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน รวมทั้งสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและร่วมกิจกรรมในชั้นเรียนแตกต่างกัน ดังนั้นสภาพการสอนของครูจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก และกระทบโดยตรงต่อผู้เรียนซึ่งใกล้ชิดในขณะจัดการเรียนการสอนส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพการสอนและการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนได้โดยตรง